

Egon Jensens Erindringer

Egon Jensen blev født i Nyråd i 1938 og boede først i den ene halvdel af Stæhrs hus i Krostræde. Den 1. maj 1942 flyttede familien til barndomshjemmet i Brugsstræde – adressen var Nyråd 21B, senere: Hovedgaden 62c og nu formentlig Krovej 18. Inden Krovej blev anlagt var der kun adgang til husene i Brugsstræde fra Hovedgaden.

Egon Jensen har sendt os sine erindringer fra skoletiden, som mælkedreng og sine oplevelser om de to lokale kunstnere Kyhl og Ingemann Johansen, som han har mødt personligt. Egon Jensen flyttede i 1958 fra Nyråd og bor nu i Skovlunde, men nu overdrages ordet til Egon Jensen

Kunsten i Nyråd

Med stor fornøjelse har jeg studeret billederne med kunsten i Nyråd. To af malerne nemlig Kyhl og Ingemann Johansen har jeg mødt.

Kyhl så jeg første gang da han ankom til Nyråd. Det har været sidst i 40'erne. Han slog lejr ved indgangen til Nyråd ved skoven/skovfogedboligen. Det spændende var hans bopæl/transportmiddel. Det var den første campingvogn, som jeg har oplevet – før vi overhovedet kendte dette begreb. Han var ankommet i en lille grå vogn – formet i krydsfiner som nutidens campingvogne – der var vindue foran og sæde til to. Endvidere var der pedaler, så han og ægtefællen kunne sidde i tørvejr og transportere sig rundt. Dengang vidste vi ikke hvem det var og hvad han lavede.

Han bosatte sig med familie måske dengang eller lidt senere, i området nede ved Florke på vejen ned til Søholm, og cyklede så rundt og malede på bestilling billeder af huse og gårde. Han malede også andre ting. Jeg har blandt andet overværet, at han malede motiver nede ved stranden.

Ingemann Johansen var vores nabo i Brugsstrædet. Han var malersvand, men havde store kunstneriske talenter bl.a. som maler og sanger. Jeg har flere gange overværet hans optræden ved den lokale revy på kroen, hvor han med sin flotte tenor havde megen stor succes.

Hans maleri – Krostrædet – Lille Torv - 1935 vækker minder. Jeg kan se, at han formentlig har siddet i sin stue og malet motivet. Træet man ser stammen af, var et kastanietræ, som var meget smukt når det hvert år stod i sin blomsterpragt.

Personerne – Anni Andersens far Anders Andersen og fru Petersen og deres familier har jeg også kendt særdeles godt.

Billedets tekst –Krostrædet.. mener jeg er forkert det skal være Brugsstrædet. I 1935, dengang han malede billedet, kunne man ikke komme til Brugsstrædet uden

at passere hovedgaden. Hvis man stod ved Stæhrs hus var der over mod Ingeman Johansens bopæl dengang et stråtekt hus, som tilhørte købmanden ved siden af kroen. Dette hus blev nedrevet i slutningen af 40'erne.

Jeg flyttede fra Nyråd januar 1958, men kommer af og til stadig ned og ser hvordan det står til med byen. Jeg blev i 1955 ansat som toldelev og bosatte mig efter soldatertiden i København. Jeg blev pensioneret i 2000 og bor nu i Skovlunde.

Skolegang fra 1945-50

1. og 2. klasse

Jeg har næsten gået i "skole" hele livet. Det begyndte i fire/femårsalderen, hvor min storesøster Lene og hendes legekammerater legede skole med mine legekammerater og mig, som elever. Det var en leg, som gav os den første viden om tal og bogstaver. Senere kom så den almindelige skolegang og sluttelig utallige kurser igennem hele arbejdslivet.

Min første skoledag husker jeg ganske tydeligt. Jeg var meget opsat på at begynde i skolen og ivrig efter at lære noget. Jeg ved ikke hvor mange børn vi var i klassen, men jeg vil antage omkring femten. Vi mødte på skolen (forskolen i Nyråd) sammen med vore mødre kl 11. Jeg husker tydeligt, at så snart døren til klasselokalet blev åbnet, tog jeg min legekammerat Benny i hånden og løb med ham over til det første bord i vindue siden. Da alle havde fundet en plads, og mødrene var placeret langs den ene væg, blev vi budt velkommen af frøken Jensen. Hun boede på første sal i skolen, medens stueetagen var klasseværelse og gang. Der var kun hende som lærer, derfor mødte 2. klasse fra kl 8-12 og 1.klasse fra kl 11-15. Systemet var i øvrigt, at 1. og 2. klasse – forskolen – var i selve Nyråd medens 3.til 7. klasse var i Vintersbølle skole

Efter velkomst og uddeling af skoleskema foreslog frøken Jensen, at vi sang "Jeg ved en lærkerede". Vi kunne ikke teksten, så det blev den smukkeste solooptræden af hende, hun havde en meget smuk stemme, og den dejlige oplevelse står den dag i dag lyslevende for mig – det har gjort et stort indtryk.

Herefter var der lidt småsnak, hvor hun forhørte sig om hvad vi hver især kunne, bl a om vi kunne tælle. Det var jo meget forskelligt hvad man kunne – alle havde ikke gået i forskole hos Lene m fl. Da det blev min tur begyndte jeg at tælle og tælle og til sidst sagde jeg vist noget om hvor langt jeg skulle tælle, for jeg kunne blive ved, men fik så lov at stoppe.

Herefter begyndte så dagligdagen. Jeg husker, at frøken Jensen en af de første dage havde skrevet alle tal fra 1 – 100 i det ene hjørne af tavlen. De skulle bruges til "læg-sammen-øvelser" Fx 1+2. Her skulle man finde 1-tallet og så tælle 2 frem så resultatet blev 3. Herefter lavede klassen i fællesskab måske otte regnestykker, hvor hun skrev opgaven, vi løste dem i fællesskab og hun noterede resultatet. Da alle opgaver var løst, tror jeg hun trængte til en pause. Vi skulle i hvert fald nu selv lave alle regnestykkerne en gang til, og skrive dem ned på et papir, medens hun gik en lille tur uden for klasselokalet. Der kom rigtig gang i fingrene – jeg syntes nu det var tåbeligt at regne stykkerne en gang mere, når resultaterne allerede stod på tavlen, så jeg skrev bare stykkerne ned på papiret – sådanne nemme regnestykker havde vi lært i Lenes skole.

Vores første skoledag var 1.april 1945, og Tysklands besættelse af Danmark ophørte 5. maj. Befrielsesdagen blev skolefridag. Vores klasse skulle møde kl 11, men kom ikke i skole, hvorimod 2.klasse var mødt kl 8, og

var med til at hejse dannebrog og synge en sang inden de gik hjem. Jeg kan huske, at det ærgrede mig i meget lang tid, at jeg ikke fik oplevet denne højtidelighed.

Det er ikke fordi jeg kan huske så mange detaljer. Jeg var dog ret tidlig bevidst om at ville noget her i livet. En klassekammerats bror, gik i mellemskolen i Vordingborg, og det var der vist prestige i, så vidt som jeg opfattede situationen i byen. En dag i spurgte frk. Jensen os om, hvad vi havde tænkt os at blive, og hertil svarede jeg da det blev min tur, at jeg ville tage mellemskoleeksamen. Jeg tror nok hun mente det var vel tidligt allerede at beslutte dette, så jeg nok skulle se tiden lidt an. De fleste skoleelever i Nyråd og omegn gik dengang i skole 7 år og begyndte så i en læreplads, som håndværker, eller ofte at arbejde som bondekarl (i dag landbrugsmedhjælper).

Med skolegangen begyndte i vores kommune også den gratis skoletandpleje. Inden da havde vi i vores familie aldrig været til tandlæge. Man valgte selv hvilken tandlæge man ville bruge. Jeg tror der var fire eller fem i Vordingborg. To gange om året blev man så indkaldt til tandlæge. Jeg var jo kun 7 år, så det blev i starten en tur ledsaget af min mor. I begyndelsen havde jeg ingen cykel, så det foregik til fods tre en halv kilometer hver vej, der gik en skoledag hver gang. På trods af megen lidt tandbørstning hjemme, var tænderne i rimelig god stand. Der var da en plombering nu og da, og en plombering kunne godt række over flere besøg, fordi der med de gammeldags bor vel blev taget et vist hensyn til, hvor meget man ”kunne pine” et barn pr besøg.

Jeg mindes også, at jeg i en periode blev mobbet nogle gange. Jeg ved ikke hvorfor, men måske fordi jeg var noget større end de andre, og fordi jeg lod mig mobbe. Det var jo for det meste en form for drilleri, men hvor de fleste rottede sig sammen imod en.

En dag reagerede jeg dog efter at være blevet overfaldet af hele flokken. Jeg tog min taske og gik hjem. Min far og mor var ikke hjemme, men oppe og hjælpe min farfar med at slagte gris. Da jeg kom derop og fortalte sandheden, troede de mig ikke, men mente jeg var gået hjem for at overvære slagtingen. Næste dag var jeg spændt på, hvad der ville ske i skolen. Jeg blev dog ikke afkrævet en seddel fra mine forældre om mit fravær – men har jo nok forklaret årsagen, og så skete der mærkeligt nok ikke mere. I dag synes det er besynderligt, at mine forældre ikke tog sagen op med skolen. I øvrigt tror jeg ikke, at jeg havde problemer efter denne hændelse.

3. til 5. klasse

Da vi sluttede 2 klasse blev vi flyttet til Vintersbølle skole. Her var der 3 – 7 klasse og ca. 110 elever. Gennemgående var det en skole med mange problemer i hvert fald i de klasser jeg gik. Det skyldtes bl a, at en lærer, blev drillet af eleverne gennem en lang årrække, og at der tillige ofte var udskiftning af lærere. Den hjertelighed, som man i dag møder i skolerne fandtes slet ikke. Der var en meget hård disciplin. Der skulle ikke ”trædes meget ved siden af” så vankede der. Det almindeligste var ørefigen, men også flere gange spanskrør. Dengang var det tilladt at afstraffe skoleelever.

Jeg slap igennem skolegangen uden de store forulempelser. En gang i 3. klasse har jeg dog fået ørefigen(er) uden overhovedet at have lagt op til det – enten var det en fejl /straffet for en anden, eller også var det fordi jeg spurgte om noget, og derfor afbrød læreren - jeg har aldrig fundet ud af årsagen, men mener det var ganske uretfærdigt. Men det var nogle voldsomme slag – jeg så sol og måne og stjerner, som man siger, og blev i øvrigt dybt chokeret over at blive ”overfaldet”.

I slutningen af 3. klasse fik jeg min første budplads efter skoletid, på et gartneri ved siden af skolen. Hver dag når skolen var slut, mødte jeg op og kørte varer ud på en Long John budcykel, og fik fri ved lukketid, omkring kl 18.. Jeg tjente 10 kr. om ugen samt evt. drikkepenge. Et par gange bad jeg mig fri fra budpladsen, fordi jeg kunne blive klapper på en jagt. Som klapper tjente man nemlig 8-12 kr. for en dag samt en sodavand og to overskårne.

I 4. klasse begyndte jeg at arbejde videre med mit "livs-projekt – mellemskoleeksamen". Systemet var, at man kunne søge om optagelse på mellemskolen fra 4. eller 5. klasse. Den almindelige opfattelse i skolen var, at jeg var egnet til mellemskolen og kunne søge optagelse fra 4 klasse.

Jeg havde en fantastisk regnelærer, frk. Andersen, og en mindre god dansklærer. Der var dog også det problem, at der i dansktimerne ofte var megen uro, hvilket medførte, at undervisningen stoppede, og at vi herefter skulle sidde tavse med hænderne foldet på bordet måske en hel time. Der gik rigtig mange timer med dette, og i den tid blev der ikke undervist.

Ansøgningen om optagelse medførte, at jeg ved siden af de almindelige lektier og budplads nu også havde ekstraopgaver i skolen, som forberedelse til optagelsesprøven - fortrinsvis i regning, men vist også i dansk. Det skabte lidt travlhed, men ingen problemer. I slutningen af 4.klasse var jeg så til optagelsesprøve i skriftlig dansk og regning. Regning var helt i orden og bestået, hvorimod jeg skulle op til endnu en prøve i mundtlig dansk. Her gik det udmærket bortset fra, at jeg ikke kunne forklare hvad personlige stedord mm var. Det betød, at jeg måtte til optagelsesprøve igen næste år i 5. klasse.

Det var ved nærmere eftertanke nok udmærket, at jeg først kom på mellemskole året efter, men det nager mig, at den ringe danskundervisning, som blev leveret af læreren kom mig til skade.

Sidste år, 5. klasse på Vintersbølle, blev et år hvor jeg overværede utrolig megen vold fra lærernes side. Jeg skriver overværede, fordi man jo kunne udgå at blive involveret, hvis man passede sine ting og optrådte almindeligt og fornuftigt. Men 5. klassen var fyldt med urolige elementer. Det skyldtes måske, at eleverne ikke kunne følge med eller havde vanskelige forhold uden for skolen. De kunne i hvert fald ikke samle sig, havde ringe interesse for undervisningen, og skulle derfor have tiden til at gå med andre ting og vel også gøre sig bemærket. Som jeg har nævnt var en væsentlig årsag til uro på skolen læreren med de dårlige nerver. Han var nem at hyle ud af den, og forsvarede sig og sin ære ved at slå på de urolige elementer. Samme lærer havde i øvrigt det trick, at han læste historier for os, rigtig mange, og han startede ofte straks vi var kommet ind i klassen – men det hjalp ikke, ballademagerne skulle hurtigt få ødelagt det hele.

Vi havde omtalte lærer i naturhistorie. En dejlig sommerdag tog vi derfor over i den nærliggende skov for at undersøge skovens dyr og planter. Næppe var vi kommet ind i skoven før halløj begyndte. Halvdelen af eleverne forsvandt og gemte sig og undlod trods råb at komme frem. Til sidst måtte vi tage hjem til skolen igen, efter en ikke særlig god time. Hvad sker så da vi alle er samlet i klassen, så slipper en af eleverne en stor snog fri, og den slanger sig hen over gulvet. Det skabte jo ny panik. Snogen blev fanget og sluppet ud i naturen, hvorimod det blev forbudt klassen nogensinde igen at komme på skovtur.

Det mest uhyggelige var nogle gange, hvor skoleinspektøren lurede uden for døren, og når uroen var på sit højeste buldrede ind ad døren, tog fat i de urolige elementer og med de bare hænder slog dem i hovedet så de faldt om på gulvet, trak dem op ved håret og slog videre – det var uhyggeligt for os elever at overvære.

Jeg har aldrig hørt om, at forældre til elever i min klasse har været involveret i problemer med deres børns skolegang, selvom det var så almindeligt, at børn fik tæv i skolen.

Efter at have bestået optagelsesprøven til mellemskolen sluttede min skolegang i Vintersbølle, april 1950. I et forsøg på at løse de mange problemer i klassen måtte halvdelen af eleverne gå et år mere i 5 klasse.

Mælkedreng i begyndelsen af 1950'erne

Når jeg tænker tilbage er det jeg bedst kan huske og mindes min barndoms sommer. Det var stille dage med solskin, som man rigtig nød uden at tænke videre over tilværelsen. Jeg mindes når vi åbnede gangdøren (entreen) og så op mod brugsens have og over mod naboernes udhuse. De blomstrende hyld var dominerende og meget smukke op imod morgensolen. Før solen fik rigtig fat, var der en dejlig morgenkølighed og fyldt med dufte især af hyld.

Jeg havde gennem flere år job som mælkedreng hos Aage, der havde en mælkerute i Vordingborg syd for Algade. Hans efternavn var vist Christensen og han boede i "Stationsbyen" – området langs Vintersbølle skoven, efter stationen. Jeg har vel været 12/13 år. Jeg mødte hos Aage kl 5 om morgenen, hvor hans kone Paula serverede dejlig morgenkaffe med rugbrødsmadder med et tykt lag frisk smør.

Samtidig med at Aage og jeg nød kaffen bogførte Paula, efter Aages hukommelse, kreditgivningen fra dagen i forvejen. Der var mange kunder, som havde uge afregning og de fik ikke altid samme leverance hver dag. Når kaffen var indtaget, og bogføringen ajour, indtog Aage en sprøjte insulin, han havde nemlig sukkersyge (diabetes), hvorefter vi spændte hesten for mælkevognen og kørte op til mejeriet. Vognen var en hvidmalet kassevogn af træ med faste hjul med jernringe. Det var ikke lydløst når vi kørte af sted på brosten.

På mejeriet var vores varer stillet frem. Det var mælk i alle afskygninger i gennemsigtige glasflasker. Dertil kom smør og en lille mælkejunge med kaffefløde. Fløden blev aftappet i et målebæger og hældt direkte over i kundens medbragte flødekande. Oven på mælken blev lagt nogle store stænger is for at holde det hele afkølet i sommervarmen.

Kl ca. 6 startede turen til Vordingborg, ca. 3 kilometer. Vi havde den sydlige og den ydre del af byen. To andre mælkemænd fra mejeriet havde resten af byen. Vores første stop var ruinterretten foran Gåsetårnet, hvor der var en teltplads for vandre- og cykelfolket. Vi kørte vognen ind mellem teltene og ringede kraftigt med mælkeklokken. Lidt efter kom så de søvndrukne ansigter til syne i teltåbningen og afgav deres bestillinger. Det var en rigtig fin service. Vi leverede faktisk frisk økologisk mælk lige til døren, det var tider, men dengang vidste vi ikke, at der var noget, som hed økologi.

Herefter fortsatte vi til den sydlige del af byen. Det var jo tidlig om morgenen, så mange fik fast aftalt levering eventuelt suppleret, hvis man gav besked på en seddel hyppigst stukket i en tom mælkeflaske. Betalingen skete enten på tilbagevejen eller som tidligere fortalt via "bogholderiet" en gang om ugen. Når vi nåede

enden af ruten, vendte vi vognen og besøgte alle kunderne en gang til, nu almindelig vis ved at vi varslede vores ankomst ved brug af klokken.

Når sidste kunde var passeret på tilbagevejen, vendte vi næsen hjemad. Vi læssede nu de resterende varer af. De blev kontrolleret af en mejerist og godskrevet Aages konto. Hvis han havde råd betalte han så også lidt af på varegælden. Det afhang jo af hvor meget kredit han havde ydet, og om han eventuelt i dagens løb havde købt ind til eget forbrug.

Mælkehandlerjobbet var selvstændigt. Han skulle selv holde hest og vogn og eventuel medhjælp. Jeg ved ikke hvor stor fortjenesten var, men jeg ved, at mange mælkehandlere tabte penge på kreditgivningen, og jeg er ikke sikker på at Aage altid huskede eventuelle ekstra leverancer mod kredit. Så ud fra en økonomisk betragtning var det et svært job, men så længe økonomien ikke plagede dem, tror jeg de var meget glade for jobbet og følte sig som frie mennesker.

Min dag sluttede ved 15/16 tiden. Nogle dage dog senere hvis vi skulle ud og slå græs til foder til hesten. Græsset hentede vi nede i Vintersbølle skoven efter min vurdering ved det omtalte "Bevæsterhus".

Egon Jensen